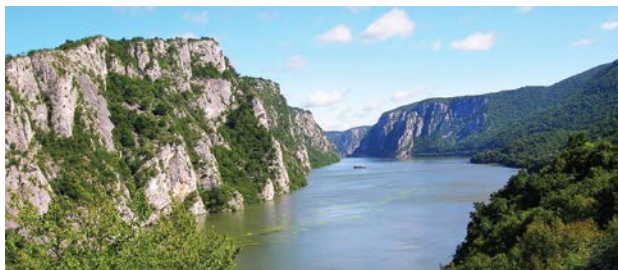

Halfogyasztás és egészség a kőkorszakban

Harka Ákos

Az Al-Duna egyik csodás szépségű szakasza, a ma már duzzasztott vizű Nagy-Kazán-szoros (Fotó: Buzás Mihály)

Az Al-Duna vaskapui vízerőműve építésekor, 1966-ban fedezték föl azt a mintegy nyolcezer éves középkőkorszaki lelőhelyet, amelynek a neve szerbül Lepenski Vir, magyarra pedig olyanformán fordítható, hogy lepeni örvény. Az utóbbi szó nem véletlenül került bele a névbe, hiszen a folyamnak ez az összeszűkülő szakasza a duzzasztás előtt rendkívül gyors folyású és örvénylő volt, de egyes részein halakban is bővelkedett.

A több mint 130 kunyhóból álló vízparti falu nyomaira a tervezett víztározó kialakítását megelőző régészeti feltárás során bukkantak rá Donji Milanovac közelében. Feltárása sok érdekességgel szolgált az archeológusok számára, félig embert, félig halat sejtető szobraik, hal-szerű emberfejet formázó faragott kőveik máig talányosak. Mivel a duzzasztással megemelkedő víz elárasztotta volna a közéneolitikumi települést, a feltárást követően a leletegyüttest 30 méterrel följebb helyezték a hegyoldalon. Egyidejűleg hatalmas üvegsarnokot emeltek föl, hogy védjék az időjárás viszontagságaitól.

Az áthelyezett leletegyüttes a kunyhók nyomaival (Fotó: Harka Ákos)

Az ily módon látogathatóvá tett kiállítóhely jól mutatja, hogy a trapéz alaprajzú házak mind azonos irányba, a folyó felé néznek. Bejáratuk a szélesebb, folyó felőli oldalukon

nyílt, s beljebb központi helyet foglalt el bennük a szögletes kövekkel kerített családi tűzhely.

A halászó–vadászó–gyűjtögető életmódot folytató népesség minden bizonnyal mozgalmas életet élt. Ezt érzékelteti a telepről készített fantáziakép, amely egyetlen pillanatba sűrítve tárja elénk egy hosszabb időszak elképzelt eseményeit.

Elődeink nyilván nem véletlenül telepedtek meg Duna egyik halban leggazdagabb szakaszán. A fantáziakép vesszővarsában ficánkoló, kosárba gyűjtött, gyékényszőnyegre terített vagy éppen felpucolás közben látható halai jól jelzik, hogy milyen fontos szerepet játszott őseink mindennapi táplálékában ez a fontos fehérje-, vitamin- és ásványianyag-forrás.

Giovanni Caselli fantáziaképe a telep életéről (Forrás: www.donsmaps.com/images/lepenskivirart2.jpg)

A szakemberek egyértelműen a rendszeres halfogyasztásnak tulajdonítják, hogy Lepenski Vir lakói jó erőben lévő, szép szál, 180 centiméteres testmagasságot és 80 éves kort is elérő, egészséges, ép fogazatú emberek voltak. A másutt előforduló betegségeknek, torzulásoknak itt nyomát sem találták a feltárt csontvázakon. A nők általában hajlamosabbak a csonttritkulásra, mint a férfiak, ám itt olyan erős csontozattal rendelkeztek, hogy olykor alig tudták megkülönböztetni fennmaradt vázukat a férfiakétól.

Évezredes tapasztalatok igazolják, hogy milyen előnyökkel jár a rendszeres halfogyasztás, amely egy-két évszázada a Duna és Tisza táján is mindennapi gyakorlat volt. Mára azonban mintha elveszett volna ez a fontos tudásunk. Itt az ideje, hogy felfrissítsük, nehogy egészségünk bánja.

Cikkünk rövidített és módosított változata a szerző *Kőkorszaki falu az Al-Duna partján* című munkájának, amely az *Élet és Tudomány* 2024. január 12-i számában jelent meg.